

Kop & Naam

Manuel Nepveu

De geheugens van schooldocenten worden bevolkt met gezichten, met koppen. Ook na hun pensionering. Maar onthouden ze de bijpassende namen wel? Ik vroeg het ooit tijdens een schoolreünie aan mijn leraar wiskunde. Hij keek me veelbetekenend aan: “Alleen die van de hele goeie en de hele slechte.” Ik glimlachte fijntjes.

Nu hoef je geen leraar te zijn om met hetzelfde fenomeen geconfronteerd te worden. Ik schaak nu ruim vijf en dertig jaar bij mijn club en heb leden zien komen en gaan. Als ik in de Haagse en Zoetermeerse contreien rondloop kom ik wel eens oud-leden of voormalige tegenstanders tegen. Ik herken de koppen en weet of ik ooit tegenover ze heb gezeten aan het bord, maar de namen weet ik op den duur alleen nog als die koppen indruk hebben gemaakt, op welke manier dan ook.

De naam van één kop zal ik zeker niet vergeten. De bijbehorende persoon heeft absoluut indruk op mij gemaakt ...maar dan op een manier die geen navolging verdient. Laat ik hem in het vervolg X noemen en om ook maar enig misverstand te voorkomen: hij heette geen Xander, Xavier of Xyon. X was een aparte. Hij had de onhandige eigenschap om zich ongeliefd te maken. Zijn waardering voor de “blonde rakkers” werkte daar ongelukkigerwijs aan mee.

In een partij tussen ons kwam er een pionneindspel op het bord. Via een simpel trucje kreeg ik een dodelijke vrijpion en won. Na de partij was zijn onmiddellijke reactie: “Dat was toeval. Dat had je helemaal niet gezien, alleen strontmazzel.” Ik kende X nog niet zo goed en riposteerde dat ik niet op het pionneindspel was ingegaan als ik de truc niet reeds van tevoren had gezien. Hij had het ook moeten zien. “Krachtsverschil?” lachte ik vilein en hoopte stiekem op een gevat antwoord, maar... inderdaad, ik kende X nog niet zo goed. Zijn reactie was namelijk als van iemand die een voorhamer op zijn grote teen heeft laten vallen en ik dacht werkelijk een moment dat hij me zou aanvliegen. Dat gebeurde dan niet, maar vanaf toen rubriceerde ik hem onder het hoofdje “ongeleid projectiel”. Merkwaardig toepasselijk, want X had ooit bij de Koninklijke Marine gewerkt.

X had een wat overdreven idee omtrent zijn schaaksterkte. Hij mocht een keer invallen in een KNSB-wedstrijd – duidelijk bij gebrek aan beter – en presteerde het zowaar om na zes zetten de stukken weer in het doosje te mogen doen. De “partij” was geen toonbeeld van originaliteit; in boekjes van een bepaald slag kun je hem vinden.

X vs. Droomkoninkje (die nog geen koffie heeft gehad)

1 e4, c6 2 d4, d5 3 Pc3, de4x 4 Pe4x, Pd7 5 De2, Pgf6 6 Pd6#

X was zo trots als een hond met zeven .. eh dingetjes. Wat ik mij nog uitstekend kan herinneren is dat he-le-maal niemand van ons team enthousiast reageerde. Ik geloof niet dat X doorhad waarom hij niet enthousiast op het schild werd gehesen en geen sappige tongzoen van de bardame kreeg. Wanneer mijn geheugen me niet in de steek laat is dit de enige keer geweest dat hij in een KNSB-wedstrijd heeft meegespeeld. Een score van 100%, dat wel.

Over bardames gesproken. Op een of andere manier liep de combinatie “X versus bardames” een weinig stroef. Bardames, meervoud. Er moest zelfs een keer politie aan te

pas komen. Agenten die bij schaakhooligans even orde op zaken moeten stellen, veel gekker kan het niet worden. Maar ja, met X was natuurlijk wel iets aan de hand. Op enig moment verdween hij van de schaakclub, mogelijk onder bestuurlijke aandrang.

Jaren later kwam ik X nog een keer tegen in het Stadshart van Zoetermeer. Hij klampte mij aan. Het was in een oogopslag duidelijk dat hij een zwervend bestaan leidde – of leed eigenlijk. Hij bedelde om geld. Het was mij zondermeer duidelijk dat het geld gezwind in alcohol zou worden getransformeerd. Deze bedelarij creëerde trouwens een toestand van expliciet geëtaleerde ongelijkwaardigheid die mij flink tegen de borst stuitte. “Nee X, dat gaan we niet doen” antwoordde ik afstandelijk en ik vervolgde iets sneller dan gebruikelijk mijn weg.

Dit is mijn laatste ontmoeting met X geweest. Op zeker moment kwam mij ter ore dat hij overleden was, een ietwat vaag gerucht. Hoe het ook zij, van alle snoeshanen die ik via het schaken heb leren kennen was hij de treurigste, de meest “onaangepaste”. En zonder enige twijfel was hij zijn eigen ergste vijand. Zijn kop staat in mijn geheugen gegrift, de naam die erbij hoort ook. Tot mijn spijt... en dat te moeten erkennen is behoorlijk wrang.